

САВРЕМЕНА ПРОУЧАВАЊА ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

САВРЕМЕНА ПРОУЧАВАЊА ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ
Зборник радова са I научног скупа младих филолога Србије одржаног 14. фебруара 2009.
године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу

Година I / Књ. 1

Издавач

Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Уредници

проф. др Милош Ковачевић
проф. др Радивоје Младеновић
доц. др Никола Рамић
мр Владимир Поломац

Рецензенти

проф. др Радоје Симић
проф. др Милош Ковачевић
др Стана Ристић, научни саветник
проф. др Радивоје Младеновић
проф. др Божинка Петронијевић
проф. др Рајна Драгићевић
проф. др Видан Николић
проф. др Јулијана Вучо
проф. др Тијана Ашић
доц. др Никола Рамић
доц. др Јелена Јовановић
доц. др Веран Станојевић
доц. др Анђелка Пејовић
доц. др Јована Димитријевић-Савић
др Сања Ђуровић

Лектура и коректура

др Сања Ђуровић
мр Владимир Поломац
Милица Милојевић

За издавача

проф. Слободан Штетих, декан ФИЛУМ-а

Технички уредник

Ненад Захар

Штампа

Импрес, Крагујевац

Тираж

300 примерака

Зборник радова са I научног скупа младих филолога
Србије одржаног 14. фебруара 2009. године на
Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу

САВРЕМЕНА ПРОУЧАВАЊА ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Година I / књ. 1

Крагујевац, 2009.

О ЗБОРНИКУ

У овоме двотомноме зборнику штампани су реферати прочитани на I научном скупу младих филолога (постдипломаца и докторанада) Србије – *Савремена проучавања језика и књижевности* – одржаном 14. фебруара 2009. године на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу. Идеја за организовање научног скупа, чији би учесници били млади филолози, потекла је од сарадника Катедре за српски језик Одсека за филологију ФИЛУМ-а, док је Колегијум новопокренутих докторских студија из језика и књижевности ФИЛУМ-а преузео послове припреме и организације скупа, сврставајући га у једну од обавезних научноистраживачких активности студената Докторских студија из језика и књижевности ФИЛУМ-а.

На нашем научном скупу – првом оваквога карактера у Републици Србији! – поднесено је више од стотину реферата у оквиру двеју секција: *Савремена проучавања језика* и *Савремена проучавања књижевности*. Већину референата чинили су млади филолози из научних центара Србије (Београда, Новог Сада, Ниша, Крагујевца, итд.), док је мањи број референата дошао из иностраних научних центара (Цириха, Загреба, Скопља, Бањалуке, Источног Сарајева, итд.). Позитивне реакције референата и научне јавности наметнули су нам обавезу да научни скуп младих филолога учинимо традиционалним. Стога се овај зборник може сматрати и најавом наредног, II научног скупа младих филолога Србије који ће бити одржан 6. марта 2010. године на ФИЛУМ-у.

Реферати који су достављени уредништву зборника, а који су потом прошли и стручну рецензију, разврстани су и штампани у две књиге: прва доноси лингвистичке реферате, а друга реферате из области науке о књижевности. Иако се ради о радовима младих аутора, од којих се неки овде први пут представљају научној јавности, уверени смо да је већина радова, ако не и сви, на завидном научном нивоу, те да ће као такви наћи пут до читалаца. Будући да већина радова објављених у зборнику репрезентује актуална научна интересовања младих филолога Србије и ширег региона, зборник у великој мери представља и својеврсну слику актуелног тренутка савремене филологије, као и путева којим ће се она кретати у непосредној будућности.

За подршку одржавању научног скупа, као и за сарадњу у припреми и штампању зборника реферата, поред ФИЛУМ-а, најсрдачније захваљујемо свим учесницима научног скупа, свим ауторима радова који се овде објављују, као и колегама који су се прихватили рецензирања радова.

О ПРВОЈ КЊИЗИ ЗБОРНИКА

Прва књига зборника *Савремена проучавања језика и књижевности* доноси укупно 49 лингвистичких реферата тематски разврстаних у седам поглавља: I. Синтаксичка проучавања; II. Морфолошка и лексиколошка проучавања; III. Анализа дискурса и стилистичка и прагматичка проучавања; IV. Историјскојезичка проучавања; V. Социолингвистичка и нормативистичка проучавања; VI. Општелингвистичка и когнитивносемантичка проучавања; и VII. Примењенолингвистичка проучавања.

Унутар овако тематски конципиране прве књиге зборника, издвајају се две велике групе радова. Прва група, којој припада и највећи број радова, а самим тим и највећи део ове књиге, обухвата радове из лингвистичке србистике, најчешће посвећене актуелним питањима граматике (морфологије и синтаксе) и лексике савременог српског језика, затим питањима анализе дискурса, као и питањима стилистике и прагматике, при чему се у мањем броју радова језичке појаве у српском језику контрастирају са одабраним страним језиком. Историјскојезичка и дијалектолошка проучавања српског језика заступљена су мањим бројем радова. У другој, такође великој групи, налазе се радови посвећени примењенолингвистичким темама, најчешће теоријским и практичним аспектима предавања и учења страних језика у Србији (најчешће италијанског), док је мањи број радова из ове групе посвећен проблемима превођења са страног језика на српски, као и проблемима академског писања.

Већина радова обухваћених овом књигом зборника, ако не и сви, уверени смо, доносе квалитет како у одабиру тема, тако и у начину њихове обраде. Стога смо такође уверени да ће ова књига, иако зборник радова младих филолога, успети да нађе своје место у српској лингвистици, те да ће представљати не само почетак једне лепе лингвистичке традиције, већ и једну значајну књигу савремене српске лингвистике, која ће се и читати и цитирати.

У Крагујевцу, децембра 2009. године

Уредници

Садржај

О ЗБОРНИКУ / 5

О ПРВОЈ КЊИЗИ ЗБОРНИКА / 7

I. СИНТАКСИЧКА ПРОУЧАВАЊА

Биљана Вићенђић

Синтаксички аргументи девербативних именица
у руском у поређењу са српским / 15

Милена Ивановић

Средства изражавања фазног почетног значења у српском језику / 35

Илијана Чуштура

Статичка просторна локализација у изразима са пренесеним значењем / 47

Сања Куљанин

О интензификаторским партикулама у дјелима
Милисаве Савића и Радослава Братића / 61

Јелена Пећковић

Синтаксичка негација у светлу математичке и логичке негације / 75

Sonja Miletić

Direkcion i adverbijali u modalnim iskazima bez glagolskih dopuna / 85

Тања Русимовић

Адјективне реченице с релативизатором који и
показним детерминатором у антецеденту / 95

Ружица Бајић и Мирјана Гочанин

Сусрет старог и новог у савременом српском језику (О рекцији и
значењу глагола наставити/настављавати/настављати) / 105

Vera Jovanović

Analiza temporalne strukture Kamijevog romana L'étranger: francuski
narativni perfekat (le passé composé) i temporalna progresija / 113

Горана Зечевић-Крнеић

Улога клитике “МЕ, ТЕ, SE...” у формирању типа
глаголске ситуације у шпанском језику / 125

II. МОРФОЛОШКА И ЛЕКСИКОЛОШКА ПРОУЧАВАЊА

Бранимир Сћанковић

О одређености као категорији именица у српском језику / 139

Ненад Ивановић

Прилози у служби других врста речи у српском
језику (на материјалу из Речника САНУ) / 149

Данијела Сћанић

Проблем синонимије простих речи у лексикографским
дефиницијама речника савременог српског језика / 167

Милица Милојевић

О придевима са префиксом *не-* у српском језику / 177

Марина Сјасојевић

О воденичкој терминологији ресавског краја / 185

Нашашиа Марковић

Народна медицинска терминологија(творбени аспект) / 193

Драгана Насијановић

О неким аспектима адаптације англицизама из области моде у српском језику / 205

Semihа Rebronja

Anglicizmi u nazivima elektronskih uređaja u srpskom jeziku / 213

Nenad Tomović

Srbizmi u engleskom jeziku / 221

Александра Штевановић

Семантичка анализа придева *sale* у француском језику и његовог српског еквивалента прљав / 231

III. АНАЛИЗА ДИСКУРСА И СТИЛИСТИЧКА И ПРАГМАТИЧКА ПРОУЧАВАЊА

Милица Марјановић

Маркирана значења глагола умирања у српском језику / 237

Јелена Максимовић

Три примера стилистичке и прагматичке анализе новинске вести / 247

Милка Николић

Стилистички аспект поредбених конструкција у историјским романима Добрила Ненадића / 259

Vesna Lazović

Lingvistička analiza tekstova na ambalaži / 271

Славко Сјанојчић

Значење именских лексема и значење дискурса (Оглед анализе конкретног уџбеничког језика) / 285

Оља Јојић

Како се жалити учтиво на енглеском језику / 295

IV. ИСТОРИЈСКОЈЕЗИЧКА ПРОУЧАВАЊА

Владимир Поломац

Језик у повељи великог челника Радича манастиру Кастамониту из 1430/1431. године / 307

Драгана Новаков

„Беговско или старосрпско писмо” / 327

Биљана Самарџић

О главним особинама повеља Твртка I Котроманића / 339

Ирена Цветковић-Теофиловић

Графијске одлике „Телемака“ (1814) Стефана Живковића / 347

V. СОЦИОЛИНГВИСТИЧКА И НОРМАТИВИСТИЧКА ПРОУЧАВАЊА

Ивана Вучина-Симовић

Језичка идеологија као мерило губитка престижа и замене етничког језика: пример јеврејско-шпанског на Оријенту / 357

Вера Ђевриз-Нишић

Разликовне црте између српског, хрватског и бошњачког стандарднојезичког израза у БиХ / 373

Virna Karlić

Kontrastivna analiza aktualnih pravopisa Matice hrvatske i Matice srpske / 385

VI. ОПШТЕЛИНГВИСТИЧКА И КОГНИТИВНОСЕМАНТИЧКА ПРОУЧАВАЊА

Snežana Mocović

Afazija i bilingvalnost / 403

Aneta Trivić

Sapir-Vorfova hipoteza: za i protiv / 411

Душан Сјаменковић

Улога когнитивне семантике у изучавању прозне књижевности: концептуално стапање у баснама / 425

VII. ПРИМЕЊЕНОЛИНГВИСТИЧКА ПРОУЧАВАЊА

Biljana Radić-Bojanić

Vokabular u nastavi stranih jezika: budućnost ponikla u prošlosti / 439

Marija Runić

Gramatičko beleženje kategorije određenosti kod govornika srpskog koji uče italijanski / 453

Danijela Đorović i Vojislava Janković

Nastava italijanskog jezika na nematičnim fakultetima: očekivanja i potrebe studenata / 463

Aleksandra Šuvaković

Institucionalizovano učenje stranih jezika i uvođenje italijanskog jezika u osnovnoškolski sistem u Srbiji / 473

Jelena Drljević

Razvoj veštine pisane produkcije u početnoj nastavi italijanskog jezika / 487

Tijana Kukić

Italijanski kao međujezik kod srpskih govornika: morfosintaksički aspekt / 499

Marija Koprivica

Glotodidaktički aspekti jezika struke – nastava jezika elektrotehnike / 507

Katarina Zavišin

Bilingvalna nastava i podučavanje gramatike: studija slučaja / 521

Ana Jovanović

Some Methodological Concerns in the Implementation of an Independent Field Research / 531

Бранка Миленковић

Увод у креативно и критичко размишљање у писменом изражавању / 545

Маја Јовановић

О неким аспектима описног и нумеричког оцењивања у основним школама / 555

Тиана Тошић

Вербални хумор у филму: типологија и превод / 565

Јулијана Вулећ

О преводенју именичко-глаголских колокација на српски језик у роману *Mišljenja jednog klovna* Хајнриха Бела / 573

Аутори / 583

Драгана НАСТАНОВИЋ
Београд

О НЕКИМ АСПЕКТИМА АДАПТАЦИЈЕ АНГЛИЦИЗАМА ИЗ ОБЛАСТИ МОДЕ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

У раду се анализирају англицизми из области моде у српском језику са аспекта творбе речи, адаптираности у језику примаоцу, те начина њиховог представљања у речницима српског језика.

Кључне речи: српски језик, лексичко позајмљивање, модна лексика, англицизам, адаптација

1.0. Под термином *англицизам* подразумева се реч позајмљена из енглеског језика која се употребљава у српском језику с различитим степеном интегрисаности у његов систем. Да би се неки англицизам могао, бар делимично, уклопити у српски језик, нужно је да буде подвргнут поступку прилагођавања, односно адаптације његовом систему. Адаптација се одвија у две фазе. У првој фази, прилагођавање се одвија док англицизам постаје део српског језика и то спада у домен примарне адаптације, а у другој, прилагођавање настаје након што је англицизам постао део српског језика и то спада у домен секундарне адаптације. Примарна адаптација огледа се у следећим аспектима: ортографији, фонологији и морфосинтакси. Уклопивши се у граматички и лексички систем српског језика, англицизам постаје његов део и спреман је да ступи у синтагматске и парадигматске односе с осталим домаћим или одомаћеним речима и изразима у том систему (Прћић 2005: 137). Након примарне адаптације може се остварити и секундарна адаптација, која се огледа у стварању нових деривата и развијању деривационих гнезда, као и у ширењу полисемантичке структуре позајмљенице и њених деривата.

1.1. Предмет нашег разматрања је лексика из области моде. Она обухвата одевне предмете, обућу, материјале од којих су израђени модни предмети, боје, као и лексеме којима се означавају појмови различитих видова модних презентација и предмета у вези са њима (модне ревије, манекени, модне куће, индустрије, производи, публика, купци и сл.).

Циљ рада јесте да се покаже у којој мери су англицизми из области моде заступљени у српском језику и који су најчешћи процеси њихове адаптације.

1.2. Грађу за ово истраживање црпили смо из следећих извора: Речник српскохрватског књижевног и народног језика (даље РСАНУ), Речник српскога језика (даље РСЈ), Велики речник страних речи и израза (даље РСРИ), Англицизми у хрватском или српском језику (даље АРС) и

Речник новијих англицизама (даље РНА). Поред речника користили смо и модне часописе „Elle“, „Joy“, „Grazia“, затим дневне новине „Политика“, „Блиц“, „24 сата“, часопис „Практика“, модне билтене са недеље моде у Београду и интернет.¹

2.0. Уношење страних речи у језик свакодневне комуникације и у нестандардне идиоме јесте управо најновија тенденција у усвајању стране лексике (Ристић 2006: 169). Постоје различити разлози позајмљивања речи из других језика. Они могу бити лингвистичког и ванлингвистичког карактера. Најважнија је, свакако, потреба за именовањем нових садржаја, идеја, ствари, дакле, нових назива за нове појмове у језику и сл. Када у домаћем језику нема адекватне речи којом би се именовао неки појам или садржај тог појма, онда је употреба стране речи пожељна, па чак и неминовна. То могу бити речи за предмете и појмове који се преузимају из других језичких и друштвених заједница, што потврђују примери из нашег корпуса којима се означавају одевни предмети и обућа: *вранглернице, колеџице, левиске, најке, сџарке, шрајерице* или лексема којима се обележавају представници неког модног и музичког покрета типа *даркер, рејџер, рокер* и сл. Међутим, страна лексика се често користи без преке потребе и из уверења да већом употребом страних речи и термина делујемо ученије и образованије, што се огледа у учесталој употреби лексема попут: *ауџифиџи, бизнис лук, дрес код, јаџи, камбек, милиџари џринџи, селебритиџи, џишериџи, џоџиал лук, џирендсејџер, урбан, фул дрес, џоџинџ мол, џоурум* и сл.

2.1. Модна лексика из нашег корпуса тематски обухвата:

а) одевне предмете: *бермуде, бикини, блејзер, боди, боксернице, вондербра, вранглернице, дукс, кардиган, кеј, монџомери, џоло мајџица, џуловер, свејџер, слиџи, слиџер, смокинџ, сџиринџ, џанџа, џоџи, џоџилес, шрајерице, џиренерка, џиренчкоџи, хоџи-џениџис, фармерке, џеџер, шал* и друге;

б) обућу: *каубојке, колеџице, мокасина, најке, сџенсернице, сџарке, шимике;*

в) материјале од којих су израђени одевни предмети: *џеним, жерсеј, камбрик, кашмир, корџ, ласџекс, ликра, микро фибер, мохер, мул, муслин, џачворк, џолиесџер, силк, скај, сџиреч, џарџиан, џвџид, фланел, хомсџун, џинс* и боје: *каџи* и *џинк*;

г) различите видове модних и других презентација и предмета у вези са њима: *ауџи, ауџифиџи, бексџејџи, бренџ, бук, џламур, џламурозан, даркер, денџи, денџизам, денџијевсаџи, дизајн, дизајнер, дизајниратиџи, имиџ, имиџ-дизајнер, ин, камбек, касџинџ, коверџерл, кул, лук, маџазин, модел, макси, миџи, модел, џу вејџ, џу лук, рејџро, софџиџиџиран, сџајлинџ, суџер модел, џоџи-модел, џоџиал-лук, џиренџ, џиренџи, џиренџовски, џирендсејџер, фанџи,*

1 Навешћемо основне податке (месец и годину) за дневне новине, модне часописе и билтене из којих је ексцерпирана грађа за рад: „Elle“ (јул 2008), „Joy“ (мај 2008), „Grazia“ (јун 2007), „Политика“ (јул, август 2008), „Блиц“ (август, септембар 2008), „24 сата“ (јун, јул, август 2008), „Практика“ (мај 1986, септембар 2001), модни билтени са недеље моде у Београду (април 2008, октобар 2008).

фенси, фешн, фешнвик, *фиш*, *фул-дрес*, *хејенинџ*, *хиш*, *џеј-сеј*, *џијси-лук* и друге.

2.2. Анализом грађе уочавамо да је знатно већи број лексема из области моде у новијим, специјалним речницима: РСРИ – око 70; РНА – око 60; РСЈ – око 40, за разлику од РСАНУ² – 23 лексеме. У новијим изворима забележени су: *беџ*, *боди*, *бренд*, *касџинџ*, *нудлук*, *њу лук*, *џинк*, *скај*, *сџиреч*, *сџиринџ*, *џанга*, *џој*, *џојшал-лук*, *џреш*, *фојто сеин*, *џијси-лук*, *џојинџ мол*, и многи други. Тиме се потврђује чињеница да је продор енглеског језика у српски у последње време веома велики. У Речнику САНУ налазе се углавном старији англицизми који су у потпуности адаптирани и понашају се као одомаћене речи типа *жерсеј*, *кардиџан* „врста плетеног прслука“, *кеј а.* „дуг женски пролећни огртач без рукава“ и *б.* „кратак огртач без рукава који штити од кише и ветра“, *мекинџош* „огртач од непромочиве гумиране материје (назив дат по шкотском хемичару и проналазачу те тканине Мекинтошу)“, *мокасина*, *најлонка* и сл.

2.3. У нашем корпусу налазе се и неки англицизми које смо забележили из дневних новина, часописа и са интернета а не налазе се у наведеним речницима: *анимал џринџ* „врста штампе са животињским мотивима на модним (одевним) предметима“, *бизнис лук* „начин облачења младе, пословне особе“, *јаји* „начин облачења и изглед младог, успешног човека“, *милиџари лук* „начин облачења који подражава војну униформу“, *муслин* „врста танког, лепршавог материјала“, *селебриџи* „славна и чувена особа“, *софџи лук* „начин облачења који се распознаје по лаганим и меким одевним предметима“. Ове лексеме су нове у језику и процес њихове адаптације је у току, како би постепено биле прихваћене од стране језичке заједнице и с временом се избориле за статус одомаћене речи.

Примери са интернета:

- (1) Мени је одећа са *анимал џринџом* супер али када неко зна да је носи.
- (2) Вечерња хаљина урађена је од *муслина*, свилених реса и кристала.
- (3) Изгледа онако како изгледају млади светски бизнисмени – тај *јаји* изглед.
- (4) Коју *селебриџи* сте имали прилике да видите?

Тематски су најбројније лексеме којима се означавају појмови различитих видова модних и других презентација и предмета у вези са њима а њих бележе и речници: *бекџејџ*, *бренд*, *џламур*, *денси*, *имиџ*, *ин*, *касџинџ*, *кежуал*, *лук*, *рејџро*, *софџиџициран*, *џренд*, *фенси*, *фешн*, *фојто-сеин*, *фул-дрес*, *хејенинџ*, *џеј-сеј*, а затим лексеме које означавају одевне предмете као *вондербра*, *блејзер*, *боксерџе*, *кардиџан*, *кеј*, *мекинџош*, *џиџама*, *џуловер*, *смокинџ*, *џанга*, *џојлес*, *фармерке*, *џејџер*, *шал*, *џорџс* и сл.

² Грађа из РСАНУ је непотпуна јер је речник још увек у изради, тако да смо је ексцерпирани до слова О (одвркао–Опово).

3.0. У нашем корпусу највише је именица и придева, понеки глагол и прилог. Дакле, најбројније су именице, међу којима се по фреквенцији издвајају следеће: *беџ*, *блејзер*, *боди*, *бренд*, *гламур*, *гламурозност*, *денди*, *дендизам*, *дизајн*, *дизајнер*, *имиџ*, *мокалина*, *џуловер*, *смокинџ*, *џиренџ*, *фармерке*, *џемпер*, *џинс*, *шал*. Наиме, за већину ових именица имамо потврда у свим анализираним речницима и примећујемо да су оне у највећој мери адаптиране па су се с правом нашле у њима.

3.1. Страна лексика која је једном прихваћена прилагођава се законитостима језика у који улази. Тако, речи добијају граматичка обележја српског језика као језика примаоца. Многе именице које су у енглеском језику средњег рода, у српском језику се адаптирају као именице мушког рода и имају нулти наставак.³ Такве именице из регистра моде у оквиру нашег корпуса јесу: *бук* „албум с узорцима фотографија неке манекенке, фото-модела“, *имиџ*, *џуловер*, *смокинџ*, *џиреч* „растегљива тканина која се користи у производњи одеће“, *џемпер*. Велики је број оваквих именица и како Филиповић Р. (1990: 34) примећује, ова појава се објашњава тенденцијом мушког рода у српском језику.

3.2. И именице које се завршавају на *-и* или *-у* у енглеском језику, према овој тенденцији мушког рода морфолошки се интегришу у именице мушког рода. Такав је пример именица *бикини* (Филиповић С. 2003: 185). У српском језику постоје четири могућности за наставак у номинативу сингулара (*-а*, *-е*, *-о*, и *-ø*), тако да се стране именице које у номинативу сингулара садрже неки други вокални наставак, осим поменута три третирају као именице са нултим наставком (Ивић 1960: 194–195).

3.3. Код великог броја именица из регистра моде извршена је у потпуности морфолошка адаптација (именице разликују и број и деклинацију): *гламурозност*, *дендизам*, *дизајн*, *блејзер*, *кеј*, *мекинџиш*, *најлонка*, *џиџама*, *џуловер*, *шал*. Међутим, бројне су лексеме које су у процесу адаптације. Именице *слии* „врста уских гаћица“, *слипер* **1.** „женска папуча; лагана женска ципела од гуме“ и **2.** „лагани огртач“, *џиринџ* „женски купаћи костим направљен од веома уских комадића тканине“, *џој* „горњи део женске одеће“ јесу мушког рода и у једнини би имале промену као именице мушког рода на консонант у српском језику: *џој*, *џоја*, *џоју* и сл., али облици множине у грађи нису потврђени што указује на то да оне нису у потпуности адаптиране.

4.0. Статус позајмљенице поред примарне адаптације (ортографије, фонологије и морфосинтаксе) лексема стиче и секундарном адаптацијом, тј. у стварању нових деривата и развијању деривационих гнезда. Од лексема из регистра моде које су ушле у наш језик са творбеног аспекта издвојићемо лексему *шал* и њене изведенице. Потврде за изведенице од лексеме *шал* имамо једино у РСЈ (у оквиру наше грађе) и по томе се овај речник издваја од осталих. Увиђамо како једна лексема развија дери-

3 Именице које означавају предмете у енглеском језику су средњег рода (в. Филиповић С. 2003).

вацију, која се више своди на граматичку (аугм. и дем.), него на семантичку деривацију, мада то и јесте показатељ њене уклопљености у лексички систем српског језика. Тако, имамо лексеме *шалина* и *шалчина*, које означавају аугментатив и пејоратив од *шал*, затим *шалић*, *шалче* и *шалчић*, као деминутиве и хипокористике од *шал*.

4.1. Лексеме *даркер*, *денди*, *дизајн*, *тренд* такође развијају у извесном смислу деривацију. Лексема *дизајн* у РСАНУ је дефинисана као „узорак, нацрт, дезен примењен на модерно технолошки, индустријски обликоване предмете широке потрошње“. И лексема *дизајнер*, која се у речнику дефинише као „уметник, технолог који се бави дизајном, који пројектује и естетски обликује индустријске производе широке потрошње“, преузета је у готовом облику (енгл. *designer*). Додавањем моционог суфикса *-ка* секундарном адаптацијом добијамо нову реч *дизајнерка* „женска особа дизајнер“⁴.

4.2. Лексема *денди* се у РСАНУ дефинише као „онај који се одева и живи по моди, помодар, монден“. Од ове речи смо деривацијом добили *дендизам* додавањем суфикса *-изам*⁵. У новијим речницима није забележено чак ни основно значење лексеме *денди*. Претпостављамо да је лексема *денди* (и њене изведенице) застарела у језику, а да се уместо ње користе неки други, новији синоними типа *помодар*, *кицош*. Међутим, ови синоними не обухватају у потпуности значење лексеме *денди*, јер је денди био неко ко је имао изграђен стил, префињен изглед и понашање. Наведени синоними садрже помало негативну експресивност код говорника српског језика.

4.3. Лексема *даркер* у новијим речницима се дефинише као „млађа особа која носи тамну, нарочито црну одећу“. Од овог англицизма додавањем моционог суфикса *-ка*, добили смо секундарном адаптацијом изведеницу *даркерка* „женска особа даркер“. Именицом *трендсетер* означава се „особа која својим примером покреће или популарише неки нови тренд, моду“. Англицизам је у целости преузет из енглеског језика и као такав се адаптирао у нашем језику. Ова лексема је у РСРИ маркирана квалификатором „жарг.“, што упућује на њену жаргонску употребу. Додавањем моционог суфикса *-ка* на именицу *трендсетер*, секундарном адаптацијом добијена је именица *трендсетерка* „женска особа трендсетер“. Лексема *тренд* је у новије време актуелна у српском језику па су потиснути у одређеним значењима синоними *тенденција*, *кретање*, *мода*. Анализирани примери потврђују чињеницу да позајмљенице немају богату полисемију нити деривацију. Када има деривата, то указује на већи степен уклопљености у језик прималац.

4 Забележили смо и глагол *дизајнирати*, који је такође настао суфиксацијом *дизајн* + *-ирати*.

5 Бележимо и прилог *дендијевски* који је дефинисан „као денди: облачити се као денди“.

4.4. Деривацијом настају и неке именице *pluralia tantum* из регистра моде и то додавањем множинског облика *-ице* од суфикса *-ица*: *врангле-рице, колеџице, левисице, тирајерице*.

4.5. Неколико лексема је настало универбацијом. Један тип универбације јесте и скраћивање двочланих, синтагматских назива применом модела суфиксалног типа (Ђорић 2008:161). Тако, од двочланих синтагми добијамо изведеницу у истом значењу, што је мотивисано језичком економијом. У нашем корпусу то су следеће лексеме: *левиске* „фармерке марке Levi Strauss“, *тениске* „врста патика“, *најлонке, хулахойке*. Универб *најлонке* веома је заступљен у неформалном разговору а настао је од синтагме *најлонске чараје*. Универб *хулахойке* такође означава врсту чарапа и настао је од синтагме *хула-хой чараје*, од придева *хулахойни*. У ову групу сврставамо и *шимике*, које се у РСЈ дефинишу као „дугачке и уске ципеле са зашиљеним врхом“.

5.0. У нашем корпусу забележили смо неколико придева који су се као позајмљенице интегрисали у лексички и граматички систем српског језика. То су *гламурозан, дендијевски, дизајнерски, мокасински, софистициран, ирендовски, фланелски*. Ови придеви су настали секундарном адаптацијом, тј. додавањем придевских суфикса језика примаоца *-ски, -ан*, имају све морфолошке особине придева и понашају се као одомаћене речи у српском језику.

Примери:

- (1) Имаги стила значи изабрати оно што се слаже с нашом личношћу, али не мора да буде *ирендовски* (РНА).

5.1. Један број придева из области моде преузет је из енглеског језика без адаптације. Задржали су непроменљивост, тј. немају деклинацију и не разликују број. Такође, неки од њих се ни ортографски нису адаптирали, што потврђују примери из часописа и дневних новина. Такви су: *ауџи, ин, кежуал, кул, миди, макси, софџи, иренџи, фанки* „неконвенцијалан и оригиналан“, *фенси* „веома квалитетан, отмен, скуп и сл.“, *фџи*.

Примери:

- (1) Шта је *in* а шта *out* то те баш и не занима („Блиц“, септембар 2008).
- (2) Одличан спој *кул* гардеробе и равних ципела (билтен са Београдске недеље моде).
- (3) Буди тотално *in* („Јоу“, мај 2008).
- (4) Колекција је апсолутно *иренџи* (билтен са Београдске недеље моде).

5.2. Врло је илустративан придев *хиџичан*, који смо забележили само у РНА. Дефинише се као „који је постао хит и отуда врло успешан, популаран и сл.“ Придев је настао додавањем суфикса *-ичан* на основу именице *хиџи* у процесу хибридикације, тј. додавањем домаће / одомаћене основе на страну препозитивну компоненту.

5.3. Иначе, многи неадаптирани именички англицизми јављају се у придевској служби.

Примери:

(1) *Хиџи* комбинације су љубичасто-зелена („24 сата“, јун 2008).

У придевској служби јављају се и именице из регистра моде у оквиру нашег корпуса: *ласџекс* фармерке, *сџреч* панталоне, *џинс* јакна.

Примери:

(1) Прву слим *џинс* јакну „Lee Company“ креира 1931. године (билтен са Београдске недеље моде).

6.0. Анализом грађе увидели смо да степен интегрисаности и одомаћености неког англицизма зависи од тога на ком је плану и у ком обиму извршена адаптација. Да би неки англицизам био потпуно одомаћен у српском језику неопходно је да буду испуњени сви аспекти адаптације: употреба и значење, у оквиру садржинске адаптације, те писање, изговор, граматичке карактеристике и творба, у оквиру обличке адаптације (Прџић 2005: 138).

6.1. Корпус је показао да је лексика из енглеског језика која се односи на моду бројнија у новијим речницима. У специјалним речницима као што су РНА и РСРИ и анализираним часописима налазе се и англицизми који су заступљени у актуелном језику али се још увек нису адаптирали у језику примаоцу, што потврђује непроменљивост именица и придева, неразвијеност деривације и сл. Такви су англицизми *ауџифиџи*, *јаџи*, *касџинџ*, *кеџуал*, *кеџвок*, *кул*, *милиџари*, *џинк*, *џиренди*, *џреш*, *феџин*, *феџинвик*, *шоџинџ мол*, *шоурум* и сл. Овакве речи су углавном стилски обојене. Неке од њих ће ући у општи лексикон стандардног српског језика, а друге неће обезбедити статус у лексичком систему српског језика. У РСАНУ се налазе искључиво старији англицизми који су одавно ушли у систем српског језика и понашају се као одомаћене речи, а такве су лексеме *жерсеј*, *карџиџан*, *кеџ*, *мекинџоџи*, *мокасина*, *мохер*, *мул*, *наџлонка*. Старији англицизми су углавном адаптирани или су у већем степену прилагођени систему српског језика, што потврђују, као што смо видели, примери из РСАНУ. Такви англицизми су стабилни у лексичком систему српског језика и налазе се у новијим речницима, чиме потврђују своју постојаност. Међутим, неки старији англицизми се потискују из актуелног језика: *денџи*, *карџиџан*, *кеџ*, *мекинџоџи*, а њих замењују нове, распрострањеније лексеме због промене модних трендова.

6.2. Учили смо да се иновације јављају и на морфолошком и творбеном плану англицизама из области моде. Морфолошки и творбени процеси у највећој мери захватају именице и придеве, ретко глаголе. Бројни су примери речи добијених творбом суфиксима, који су веома продуктивни у српском језику: *даркерка*, *дизајнерка*, *дизајнерски*, *џламурозан*, *рејерка*, *рокерка*, *софџисџиџиџан*, *џирендсеџтерка*, *фланелски*, хибридикацијом: *хиџичан*, затим универбацијом: *наџлонке*, *хулахоџке*, *левџске*, *вранџериџе* и сл.

Англицизми представљају средство за богаћење домаћег лексичког фонда (уколико је њихова употреба оправдана), али и опасност од кварења језика (уколико је њихова употреба неоправдана). Ако англицизам уноси ново значење и попуњава лексичку или појмовну празнину у језику, онда је његова употреба пожељна. Сваки англицизам је објективно непотребан уколико у српском језику већ постоји реч с истим значењем.

Процес усвајања стране лексике представља део природног процеса и јавља се као последица урбанизације језика и као легитиман начин богаћења лексике српског језика.

Литература и извори

АРФ: Рудолф Филиповић, *Англицизми у хрватском или српском језику: по-ријекло-развој-значење*, Југославенска академија знаности и умјетности, Школска књига, Загреб, 1990.

Ивић 1960 : Милка Ивић, *Обележавање именичког рода у српскохрватском књижевном језику* [у]: Наш језик X/7–10, Институт за српскохрватски језик САНУ, Београд, 192–211.

Клајн 2002: Иван Клајн, *Творба речи у савременом српском језику*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.

Прћић 2005: Твртко Прћић, *Енглески у српском*, Змај, Нови Сад.

Ристић 2006: Стана Ристић, *Раслојеност лексике српског језика и лексичка норма*, Институт за српски језик САНУ, Монографије 3, Београд.

РНА: Вера Васић, Твртко Прћић, Гордана Нејгебауер, *Di you speak anglosrpski? Речник новијих англицизама*, Змај, Нови Сад, 2001.

РСАНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, 1–17, САНУ – Институт за српски језик, Београд, 1959 –.

РСЈ: *Речник српскога језика*, Матица српска, Нови Сад, 2007.

РСРИ: *Велики речник сџраних речи и израза*, Прометеј, Нови Сад, 2006.

Ђорић 2008: Божо Ђорић, *Творба именица у српском језику*, Друштво за српски језик и књижевност Србије, Београд.

Фекете 2008: Егон Фекете, *Језичке доумице (књига друга)*, Београдска књига, Београд.

Филиповић Р. 1986: Рудолф Филиповић, *Теорија језика у контакту. Увод у лингвистичку језичких додира*, Југославенска академија знаности и умјетности, Школска књига, Загреб.

Филиповић С. 2003: Соња Филиповић, *Англицизми из реџисџра моде у српском језику: формална анализа* [у]: Прилози проучавању језика 34, Одсек за српски језик и лингвистику Филозофског факултета у Новом Саду, Нови Сад, 179–196.

ON SOME ASPECTS OF FASHION ANGLICISM ADAPTATION FOUND IN SERBIAN LANGUAGE

Summary

In this paper we analyze three aspects of Serbian fashion terms originated from English: the aspect of word formation, their adaptation in the recipient language, and the ways of their representation in Serbian language dictionaries.

Dragana Nastanović